טעם דאם לא כבתה אסור לטלטל גם לר"ש

הנח לנר שמן ופתילה הואיל (א) דנעשה בסיס לדבר האסור. א"ר זירא א"ר אסי א"ר יוחנן אמר ר' חנינא אמר רבי רומנוס: לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה. א"ל רבי זירא לרבי אסי מי אמר רבי יוחנן הכי והתנן *נוטל אדם בנו והאבן בידו או כלכלה והאבן בתוכה ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכלכלה מלאה פירות עסקינן, טעמא דאית בה פירי הא לית בה פירי לא! *אישתומם כשעה חדא, אמר הכא נמי דאית בה קרטין. אמר אביי קרטין בי רבי מי חשיבי, וכי תימא חזו לעניים והתניא *בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים *אבל דעניים לעשירים לא. אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של ריעי. אמר רבא שתי תשובות בדבר: חדא גרף של ריעי מאיס והאי לא מאיס ועוד גרף של ריעי מיגלי והאי מיכסי. אלא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה *מטלטלינן כנונא אגב קיטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. מתיב: ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטלה *אמר אביי בגלילא שנו. לוי בר שמואל אשכחינהו לרבי אבא ולרב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא דבי רב הונא אמר להו מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת? אמרו ליה שפיר דמי, אתא לקמיה דרב יהודה, אמר: הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת. מיתיבי *המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת, קנה סיידין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור, רבי סימאי אומר °קרן עגולה חייב, קרן פשוטה פטור. אינהו דאמור כי האי תנא דתניא מלבנות המטה, וכרעות המטה, ולווחים של סקיבס ד לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל

לדבר האסור. לשלהבת דבהאי מוקלה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בשעה בו ולאו משום דחייש לכבייה: **בסיס.** מושב את כנו מתרגמינן בסיסיה: **א"ר רומנוס לי התיר רבי לטלטל מחתה.** של לבונה באפרה קס"ד באפרה: עם אפרה קאמר שהאפר מוקלה ולא היו צריכין לו ואשמעינן דאגב מחתה דאיכא תורת כלי עליה טלטלה עם אפרה: **נוטל אדם.** הכלכלה בשבת והאבן בתוכה: **הא ליכא פרי לא.** דכלי נעשה בסיס לאבן וטפלה לו ובטל תורת כלי דידיה והכי נמי נעשית מחתה בסיס לאפר ורבי יוחנן שמעי' ליה לעיל דכר' יהודה סבירא ליה: **דאית ביה קרטין.** שנשתיירו מן האור ולבונה דחזיא להריח ואגב לבונה מטלטל למחתה עם אפרה דומיא דכלכלה מלאה פירות והאבן בתוכה: **קרטין.** של שיור לבונה: **בי רבי.** דנשיא ועשיר הוא מי חשיבי: **בגדי עניים.** שלש על שלש או שחוטן עבה הוו בגדים לעניים לענין טומאה: **בגדי עשירים.** שלשה על שלשה הוו בגדים לעשירים וכל שכן לעניים אבל בגדי עניים לעשירים לא הוה בגד גבייהו ולא מקבלי טומאה הכא נמי בי רבי (ב) ובטלי (קרטין): **אלא אמר אביי.** הא דשרי ליה לטלטל מחתה באפרה משום דהאפרה מאיס עליה לרחותו והוי כגרף של רעי דתניא במסכת ביצה (דף לו:) מותר להוציאו לאשפה שבחצר: **גרף.** כלי חרס המוכן לכך: **מיכסי.** כל מחתות מכוסות הן ויש בהן נקבים להוציא הריח: **כנונא.** כלי נחשת שמביאין בו האור לפני שרים להתחמם: **אגב קטמיה.** שהיו צריכין לאפרו לכסות רוק או צואה וא"ת מה צד איסור יש כאן היינו רבותא דאע"ג דאיכא עליה שברי עצים והא דר' רומנוס נמי האי מחתה באפרה דקאמר מחתה בשביל אפרה שהיה צריך לו ודעתייהו עליה מאתמול ורבותא אשמעינן (כיון) אע"ג דאיכא עליה שברי עצים דהוי ככלכלה של פירות והאבן בתוכה: **ושוין.** ר' יהודה ור"ש שנחלקו בנר ישן: **בגלילא שנו.** שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדים של פשתן מצויין להם הלכך לא בטלי ונעשה נר בסיס להן: **טרסיים.** צורפי נחשת או גרדיים והולכין מעיר לעיר למלאכתן ונושאין עמהן מטות של פרקים: **חייב חטאת.** הוא תחלתו וגמרו ונמלא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אב לכל גומרי מלאכה ולא משום בנין דאין בנין בכלים: **קנה מנורה.** שעושין ממנה קנים לנרות הרבה ונוטלין הימנה ובשעת הצורך מחזירין אותו: **קנה של סיידין.** הטחין ומלבנין הבית בסיד יש להן קנים של פרקים ונותן מטלית בראשה ושורין בסיד המחוי וטח את הבית וכשהוא טח מלמטה אי אפשר לו אלא בקנה קצר וכשהוא הולך ומגביה מוסיף קנה על קנה ומאריכו: **פטור.** שאין זה גמרו שהרי צריך לחזור ולפרקו תמיד: **קרן עגולה וקרן פשוטה.** שניהם מין כלי זמר והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ומכנים בהן חלילים ומוציאין קולות הרבה קרן עגולה מעשה אומן הוא וצריך לתקוע בנקבים בחוזק והויא מלאכה ובקרן פשוט מכניסו בריוח ודרכן לפרקם תמיד ופטור קתני מיהת בקני מנורה דחייב והוא הדין למטה של טרסיים: **אינהו.** רבי אבא ורב הונא בר חייא: **דאמור כי האי תנא.** כרבי שמעון דמתיר לכתחלה: **מלבנות המטה.** כעין רגלים קטנים יש להן בית קיבול ומכניס לתוכן ראשי כרעי המטה שלא ירקבו בארץ: **לווחים של סקיבס.** עץ קטן כמין דף שתוקעין בקשת שקורין אבלשטר"א שעליו מושך החץ:

יתקע

הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור. איצטריך למימר בשמן דנעשה בסיס לדבר האסור דאי לאו הכי לא היה הנר אסור לטלטל דהוי בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ושרי כדאמר בסמוך כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא אע"ג דאיכא עליה שברי עצים ואם תאמר פתילה אמאי קאמר דהויא בסיס לדבר האסור היא עצמה הויא דבר האסור כדאמר לקמן ושוין שאם יש בה שברי פתילות שאסור לטלטלה וי"ל דשברי פתילה הוי שברי כלים ודמי לנרורות אבל פתילה שלימה שהיא כלי הוה שרי אי לאו דנעשה בסיס לדבר האסור:

לי התיר רבי לטלטל מחתה באפרה. השתא ס"ד דאפר מחתה מוקלה הוא: **ואמר** רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן כו'. תימה אמאי לא פריך בלאו מילתיה דרבי יוחנן ממתני' דפ' נוטל (לקמן דף קמב:) דתנן מעות שע"ג הכר מנער את הכר והן נופלות וכן אבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת אבל טלטול גמור אסור ואור"י דה"א דהני מעות דחשיבי ולא בטלי ואבן שע"פ החבית ה"א דמיירי שהוא מתוקן לכסות פי החבית והחבית צריכה לה ולכך לא בטלה:

בגדי עניים לעניים. אומר ר"ת דדוקא בטומאת מדרס דבייחוד תליא מלתא אבל בשאר טומאות לא תליא מלתא בייחוד דאפי' היה מוטל באשפה מרבינן *מוהבגד דשלש על שלש מיטמא בין לעניים בין לעשירים דבקרא לא מפליג מידי ומייתי ר"ת ראיה דתנן במסכת כלים (פרק כ"ז מ"ב) דבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס משום שלש על שלש לטמא מת וע"כ בעשירים מיירי דבפכ"ח תנן התם בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס וא"ת הכא דפריך מברייתא אמאי לא פריך ממתני' דפכ"ח דכלים שהבאתי ואור"י דאי ממתני' ה"א דבגדי עניים היינו כעין שק שעיקרו עשוי לעניים ואפי' ביד עשירים אינו צריך שלשה על שלשה אבל שאר בגדים בעי שלשה על שלשה שאינו עומד אלא לעשירים להכי מייתי ברייתא דלא שייך לפרשה הכי:

הוה מטלטלין כנונא אגב קיטמא. פי' כנונא מחתה והיינו מחתה באפרה דלעיל פי' אגב אפרה שהוסק מע"ש דמוכן הוא דחזי לכסות בה רוק או צואה וקשה דמשמע דוקא אגב קיטמא שרי הא לאו הכי נעשה בסיס לדבר האסור ואילו בפ"ב דביצה (כא: ושם) אמר גבי אין מזמנין נכרי בשבת משום שיורי כוסות פריך וניטלטליניהו אגב כסא מי לא אמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא אף על גב דאיכא עליה שברי עצים ומאי פריך שאני כנונא דאגב קטמא מטלטל לה אבל בכוס ליכא אגב דבר האסור ואור"י דשיורי כוסות לא חשיבי למיהוי כוס בטל לגבייהו אף על גב שאין היתר עמהן בכוס טפי גרעי משברי עצים שעם הקיטמא בכונא: **אע"ג** דאיכא עליה שברי עצים. נראה לרבינו תם דשברי עצים חשיבי טפי מאבן שבכלכלה דאם לא כן מאי קמ"ל ולדמקשי ליה מברייתא דשוין כו' ליסייעיה ממתני' דכלכלה והאבן בתוכה אלא שברי עצים חשיבי טפי ויש לדמות שברי עצים לגבי אפר כשברי פתילה לגבי שמן:

בגלילא שנו. פי' הקונט' שחשובות להן שברי פתילה שאין בגדי פשתן מצויין להם ואין נראה לר"ת דהא אמרי' בשילהי ב"ק (דף קיט:) לוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל משמע שמצוי פשתן הרבה שם ומפרש ר"ת בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן ולהכי לא בטלי שברי פתילה אגב שמן וכן משמע בפ"ק דסנהדרין (דף יא:) גבי טול איגרת וכתוב לאחנא בני גלילאה עילאה ותתאה כו' דזמן ביעורא מטא לאפרושא מעשרא ממעטני זיתא ואמר בנזיר בפרק בית שמאי (דף לא:) בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא ויין היה מצוי להם הרבה כדאמר בהמוליא יין (לקמן עח.) גבי מים כדי לשוף בהן את הקילור וקאמר בגלילא שנו *דרפואת מים שכיח טפי משתיה שהיה להן רוב יין והיו שותין הכל יין ואפילו הכי חמרא עדיף להו ממשחא כי השמן היה להם בזול יותר ורש"י פי' נמי בהמוליא (שם) שמחמת עניותא היו עושין רפואה מן המים ואין עושין מן היין רק שתייה ולפיכך היתה רפואת מים שכיחא ואין נראה דכיון שלא היה להם יין לשיפות הקילור א"כ שכיחא שתיית מים טובא ואמרי' בעלמא *אף ערב יוה"כ בגליל שהיו מרבים בסעודה משמע שעשירים היו [וע"ע תוספות חגיגה כה: ד"ה בגליל]:

*[חולין פג:]

רשב"ג

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג טור שו"ע או"ח סימן ש' סעיף ח:

נח ג ד מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כו כח סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן שיג סעיף ו:

רבינו חננאל

הנח לנר ופתילה ושמן דלא גזר ר"ש אלא הואיל ונעשה כל אחד בסיס לדבר האסור. ופשוטה היא: **אמר** רבא כי היינו בי רב נחמן היינו מטלטלי כנונא אגב קיטומא אף על גב דאיכא עליה שברי עצים. מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטלה. ופריק אביי בגלילא שנו. פירוש בגליל שנו שדרכם להדליק בשברי פתילות. וכיון שדרכם להדליק בשברי פתילות נעשו מוקצות בשבת לפיכך אסור לטלטל אפילו הנרות שיש בהן שברי פתילות. אבל שברי עצים דכנונא לא חשיבי ובטלי: **לוי** בר שמואל בעא מר' אבא ומרב הונא בר חייא מהו להחזי' מטה של(פרסיים) [טרסיים] בשבת אמרו ליה שרי. אמר להו רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרווייהו המחזיר מטה של (פרסיים) [טרסיים] בשבת חייב חטאת. מיתיבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה של ציירין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור. ר' סימאי א' קרן [עגולה חייב קרן] פשוטה פטור. קתני מיהת המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת. קשיא לר' אבא ולרב הונא דשרי. ושנינ' אינהו דאמור כי האי תנא דתניא אם היה רפוי מותר. דתניא מלבנות המטה וכרעי המטה [ולווחין] של סקיבס לא יחזיר. ואם החזיר פטור אבל

רב נסים גאון

אלא אמר אביי מידי דהוה אגרף של רעי. משתכח במס' יום טוב בפרק משילין פירות (דף לו) אמר שמואל גרף של רעי ועביט מימי רגלים מותר להוציאו לאשפה ובפרק נוטל אדם את בנו (דף קמג) אמרו הני גרעיני דתמרי כולי' רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו גרף של רעי וכן אמימר עביד להו גרף של רעי: **אמר** אביי בגלילא שנו. כבר טרחו בזה השינוי ששינה אביי הרבה מן החכמים ולא שמעתי מהם כלום ולא מצאתי בו לאחד מן הגאונים פירוש אבל טרחתי על שינויו ומצאתי במס' נזירות בפ' בית שמאי אומרים הקדש מעות הקדש (דף לא) והא שמן עדיף מיין אי משום הא לא קשיא בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא זה מודיע שהשמן היה אצלם מצוי הרבה וכי מה שהושם בנר ויש בו שברי פתילה אין לו חשיבות אצלם ואינן משתמשין בו לצרכם והרי הוא כדין המוקצה שאסור לטלטלו ולכך שנו חכמים כי בגליל אסור לטלטל נר שיש בו שברי פתילה לפי שהשמן הנותר בנר לא חשיב להו והבר זה הפירוש הודעה באלו הימים לתלמידנו ופירשנו להם בזה הענין ואפשר להיאמר בו פירוש אחר שאנשי גליל לפי שלא היו מקפידין על לשונם ולא דייקי לישנא ולא גמיר מהדר רבה ולא גלו מסכתא למסכתא כמו שהוא מפורש במסכת עירובין בפרק כיצד מעברין (דף נג) ולא היו תלמודם מקויים בידם אמרו עליהם החכמים שלמוד נר שיש בתוכו שברי פתילה *) עלי דרך האיסורים ואל תחמם ואל תסיג ויקרו דאלך איצא קולהום [מוצעא] (מוצעא) מן אל תלמוד מתל הדא אל קול עלי מריק אל תנקיץ להם

*) פירוש כערבי על דרך האיסורים והגדר והסייג ונמצא סיוע לזה במקומות הרבה מהתלמוד משל זה המאמר על דרך הגירעון להם נזכר מזה מה שנמצא בפ' חומר בקודש.

נושא בסיס לדבר האסור

נושא היתר טלטול מחתה בעפרה

נושא לחבר מטה של פרקים

[לקמן קמח:]

[מו"ק ג: קידושין נט: סוכה מד. חולין כח.]

[עירובין כט:]

[עי' תוספות לקמן קכו: ד"ה כיון וכו']

ביצה כג: ע"ש

[לקמן עח.]

[תוספ' פי"ג]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופתילה הואיל ונעשה בסיס: (ב) רש"י ד"ה בגדי עשירים וכו' הכא נמי בי ר' חשיבי קרטין ובטלי בסיד:

גליון הש"ס

גמ' קרן עגולה חייב. עי' כלים פי"א מ"ז:

ורבינו מאיר פי' כי מרוב שתיית יין הי' להם חכלילי עינים ושכיחי רפואת מים טובה [תו"י]